

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicatorum Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1538.

De Wittē-
berga relin-
quenda
cogitat.

In ep. ad
Cam. p. 307

filium ceperit, nisi vinculo magistratus aca-
demici fuisset alligatus. Fatetur hoc ipse in
litteris, quas ad Camerarium hoc anno scri-
psit pridie Calend. Septem. postquam Lem-
nio ex Vniuersitate proscripto, tumultus iā
conquieuit. Nisi fuisset, inquit, hac æstate
in magistratu, planè discessissem. Nunc in
publico munere, ne tanquam ex statione fu-
gerem difficillimo tempore, multas habui
publicas causas. Itaque, vt medici dicunt,
multos magnos morbos curari quiete & ab-
stinencia, ita & ego patientia mea aliorum
iracundiam vtcunq̄ placasse videor. Causa
nulla fuit, nisi quod euaserat Lemnius, qui
quidem in me imprimis fuit maledicus, cum
multis meis officijs v̄sus sit. Aula suspicatur
à quodam meo propinquo adiutum esse; qui
se purgat mihi, sed illis non satisfacit. Hactē-
nus Melanchthon.

CAPVT XIII.

- I. *Conuentus Protestant. Brunsvvici, Isenacii
& Francofurti cum duritie & scripto Lu-
theranorum in Cathol. & Casarem.*
- II. *Morte Georgij Ducis Sax. mutatio religio-
nis in Misnia, visitatio, & disputatio Lipsia
instituta.*
- III. *Literæ ad Venetos Melanchth. Lutheranis-
mum commendantis.*
- IV. *Eiusdem liber contumeliosissimus de autori-
tate Ecclesie.*
- V. *Mutatio religionis in Marchia Brandenbur-
gensis, opera & studio Melanchth.*

Pro-

Protestantes hoc eodem anno Brūsvvici
 primum in Saxonia mense Maio, post in
 Iulio & Isennaci, quæ Thuringiæ ciuitas est,
 Conuentus egerūt: Vtrobique de rebus ad no-
 uum fœdus pertinentibus deliberatum fuit.
 Et Isennaci quidem vt conuenirent, Elector
 Brandenburgicus Ioachimus Secundus effecit,
 qui sub initium mensis Iunij misso Legato
 Saxonem de periculo monuit, quod Germa-
 niæ videbatur à Turcis imminere; vnaque hor-
 tatus est, vt Protestantes de medijs cogita-
 rent, quibus ipsi cum Cæsare, Ferdinando
 Rege, cæterisque Catholicis Ordinibus ad-
 uersus communem Christiani nominis ho-
 stem coalescerent. Igitur, vt se pacis amantes
 ostenderent, per Saxonem & Landgrauium
 conuētus Isennacum indictus fuit; ad quem
 principes tamen ipsi non venerunt, sed per
 Legatos futuræ cuiusdam actionis fecerunt
 initium.

Cumque Cæsar, datis ex Hispania litteris, se
 se ostenderet à pacis consilijs non abhorre-
 re, decretum fuit à Protestatibus, vt huius rei gra-
 tia sub initium anni sequentis 1539. Francofur-
 ti conuentus haberetur ad Mœnum. Vene-
 runt istuc ad duodecimum Februarij diem è
 Protestantibus Elector Saxo, Landgravius
 & alij: Cæsar etiam, & Ferdinandus Rex Le-
 gatos miserunt, qui de pace cum Protestan-
 tibus agerent: Elector Brádeburgicus, & Lu-
 douicus Palatinus inter vtrosque medijs, velut
 pacificatores intercessorum partes obiuerunt.

ANNO
 1538.

I.

Sleid. li. 12.
 Conuētus
 Protestan-
 tiū Brun-
 svi & Isen-
 naci.

Cam. p. 178

Causæ Cō-
 uentus.

Conuētus
 Francofur-
 tum indi-
 citur.

Ann. 1539.

De pace a-
 gunt.

ANNO
1538.
Melancht.
comes
Saxonis.

Durities
Luthera-
norum.

In ep. ad
Cam. p. 317.

Melancht.
ominatio-
nes.

Scriptum
iubetur
conficere
contra Cæ-
sarem.

Protestan-
tium potē-
tia auge-
tur.

Saxo Melanchthonem secum adduxit, alij alios ad Conuentum hunc; quanquam is non ad componendum religionis dissidium, sed ad pacem politicam inter Principes & Ordines constituendam indictus fuerat. Fecit autem durities & pertinacia Lutheranorum, vt in actione difficiles, & odiosæ contentiones inciderent. Certè Melanchthon ipse consilia Protestantium crudiora nonnunquam, vel vt ipse loquitur *Σωϊκότρεπα* fuisse fatetur in epistola, quam de hoc negotio scripsit ad amicum quendam ex intimis. Iam & positu syderum obseruato (vt erat curiosus in hoc genere) & conditione temporis, actionem hanc in turbas exituram ominabatur: Quanquam id aliundè paulo certius augurari potuit, cùm protestantes non ignoraret iam tum machinari bellum, de què rebus ad id necessarijs in ipso conuentu deliberasse. Quin & ipsi Melanchthoni mandatum fuit, vt collectis causæ præsidijs & rationibus, scriptum quoddam contexeret, quo, si arma caperent aduersus Cæsarem, id fuisse licitum, adeoque iure factum omnibus persuaderent.

Crescebat indies potentia Protestantium, & numerus fœderatorum augebatur, quibus anno superiore proximo, cùm Brunsvici de rebus cõmunibus deliberarent, & Daniæ Rex sese coniūxerat: Quod fœderis incrementum, & maiores animos protestantibus addidit, & in hoc conuentu fecit eos paulò ceruicosiores.

Igitur

Igitur turbulenta fuit actio, multisque difficultatibus impedita, Lutheranis æquissimas pacis conditiones repudiantibus. Protraxit eam quoque nonnihil inopinatus Landgravius morbus, ex quo tamen ille, licet difficilis esset & anceps, medicorum operâ paulatim est restitutus. Tandem Electoris Brandenburgici, & Palatini studio atque dexteritate factæ fuerunt induciæ ad menses quindecim, ut interea temporis instituto Theologorum utriusque partis colloquio, de sopiendis fidei cõtrouersijs ageretur. Melanchthon. 23. Maij Francofurto discedens, nõ multo post VVittenbergam reuersus est.

ANNO 1539. Landgravius in morbum incidit.

Induciæ fiunt. Sur. in com. pag. 333.

Sub finem huius conuentus ad 24. Aprilis Georgius Saxonix Dux rebus humanis exemptus fuit; Princeps zelo Catholicæ religionis, constantiâ, pietate in Deum, prudentia, rerum usu, cum summis istius ordinis heroibus comparandus: Cuius obitum per Misniam religionis mutatio confestim secuta est. Hæredes scripsit, condito testamento fratrem Henricum, eiusque filios Mauritium & Augustum; verum additâ conditione, ne fide maiorum abiectâ nouitiam religionem nouosque ritus inducerent. At Henricus, qui Lutheranismõ iam ante biennium nomen dederat, fratre mortuo ditionem eius omnem occupauit, nec quicquam prius habuit vel maiori curæ, quam ut statim euerteret ipso facto, quod in testamento Georgij de religione nouerat esse constitutum. Igitur

II. Georgius Saxonix Dux moritur. Cam. p. 124 Eius virtutes. Chytr. in Chron. Sax. pag. 444. Mutatur religio in Misnia cõtra testamentum Georgij. Henricus Lutheranismõ additus.

ANNO Lutherum, Ionam, Melanchthonem aliof-
1539. que Lipsiam euocauit, qui rem hanc pro vo-
 Melanch- to ipsius contra mentem testatoris exeque-
 thon Lipsiã rentur. Quod & factum est; Lutherus enim
 vocatur. & Ionas per ferias Pentecostes, habitis ad
 Visitatio concionibus telam mutandæ reli-
 cõstituitur. gionis exorsi sunt; quam deinde Visitato-
 res à Principe constituti Spalatinus, Ionas,

Modus Vi- & Ambsdorffius pertexuerunt. Hi verò
fitationis. per ditiones à Georgio relictas ad eum fe-
Chytr. in rre modum ordinarunt omnia, quem, anno
Chron. Sax. 1526. Melanchthonem Landgrauio præscri-
pag. 444. psisse iam ante diximus. Ritus veteres om-
 nes, inquit David Chytræus, vbi de hac Vi-
 sitatione loquitur, qui sine manifestâ impie-
 tate tolerari potuerunt, ac in his vsitatas Ec-
 clesie in Missâ cantiones, Introitus, Kyrie,
 Gloria in excelsis, Collectas, Lectiones Epi-
 stolarum & Euangeliorum, Symbolum,
 Præfationem, Sanctus (solo Canone exce-
 pto) Eleuationem etiam, & cereos, ac vesti-
 mentum sacerdotum retinuerunt.

Disputatio Cæterùm Lutherus & Melanchthon, cum
Lipsiensis VVittenbergam redirent, quosdam è suis Li-
Luthera- psie reliquerunt; Myconium imprimis &
norū cum Crucigerum; quibus acris fuit in eâ ciuitate
Catholicis concertatio cum Catholicis, viris doctis &
 religiosis; qui licet frustra niterentur, ob-
 ruti nimirum autoritate noui Principis &
 potentiâ, liberè se tamen magnoque cum fer-
 uore nouatoribus istis obiecerunt. Quin
 & Episcopus Misnensis Ioannes Maltitius,
 qui

qui anno superiore proximo ad Episcopatum ANNO
 promotus erat, & Iulius Pflugius Naumber- 1539.
 genfis Canonicus, oblato libello supplici ro- Catholi-
 garunt Principem, ne collegia contrà funda- corum in-
 torum mentem, ad hanc fidei rituumq; mu- stantia apud
 tationem compelleret. Quibus de rebus Me- Principem
 lanchthon 26. Iunij ad Camerarium scribit Lutheranū
 in hunc modum: Duplicat nobis labores *In epist. ad*
ἡ μυσία, (Misniam dicit ab Henrico nuper *Cam. p. 320*
 admodum occupatam) Cruciger est Lipsiæ: “
 disputat & concionatur. Ante triduum rixa “
 ti sunt cum monachis Dominicaltris in pu- “
 blicâ disputatione horis continuis octo. Mis- “
 nensis Episcopus & Iulius exhibuerunt du- “
 ci Henrico scriptum de religione: petiue- “
 runt, ne in ipsorum Collegijs aliquam faciat “
 mutationem: Se ipsos correcturos esse vitia “
 suarum Ecclesiarum. Scriptum ad nos mis- “
 sum est; nostris non satisfaciet, *ἡ δὲ δοκίμο-* “
χρόνος. “

Sub hoc tempus Melanchthon litteras de- III.
 dit ad Senatum Venetum, occasione captatâ Melanch-
 ex colloquio, quod anno superiore sibi thon scri-
 cum Braccieto de studijs bonarum ar- bit ad Ve-
 tium fuisse memorat. Accidisse sibi per- netos.
 iucundum, ait, quod intellexerit, æquiora pri- Causa scri-
 grauissimorum virorum apud ipso esse iu- pt.
 dicia de mutatione rituum, quam non in-
 iustâ cupiditate, vel studio contendendi
 per suos institutam asserit. Commen- Senatū
 dat verò Senatui causam Lutheranorū Venetum
 rum, ornatam insigni verborum lenocinio- presentat.
 Eoꝝ

ANNO
1539.

Locos com-
munes v̄.
ditat.

Ab errori-
bus Serueti
dehorta-
tur.

Offert eis
disputatio-
nem.

Larvam Lu-
theranismo
obducit.

IV.

Eos, ait, quanquam abusus taxent & falsas opiniones, non discedere tamen à scriptis Apostolicis, nec à tribus symbolis, Apostolico, Niceno, atque Athanasiano; nec à veteris Ecclesiae Catholicae consensu. Emendatam per eos liturgiam, & morem Ecclesiae veteris restitutum. Nihil temerè mutatum esse, nihil sine consilio. Secutos eos non Apostolorum modo, sed & veteris, & purioris Ecclesiae scripta atque exempla. Extare scriptos à se Locos communes, quibus summa contineatur eorum, quae doceant. Hos testari, quod veterem Ecclesiae purioris consensum tueantur. Hortatur deinde, ut sibi caueant ab erroribus Serueti, cuius libellum quaedam istic circumferri dicit haeresin Samosateni reuocantem, quam Ecclesia pridem damnarit. Aequum esse, ut pii viri primum considerent, quid indubitato senserit Ecclesia primitiua; cuius aliam, quam Serueti vel Samosateni de Christo sententiam fuisse demonstrat. Concludit tandem, voluisse se Venetis significare iudicij sui testimonium; nec grauatim, si quis petat, de tota cōtrouersia copiosius disputaturum. Scripsit haec Melanchthon, cum Lipsiae moraretur, Lutheranae causae plausibilem veteris Ecclesiae larvam obducens, ut fraudem faceret. Quanquam frustra Venetorum animos pertentauit hac strophâ; nec quisquam ab eo disputationem vberiore de rebus fidei petijt.

Edidit hoc eodem anno libellum de Ecclesiae

clesiæ autoritate, deque synodis & scriptis ANNO
 veterum; quibus de rebus ita disputat, vt & 1539.
 mendacia in Catholicos, in Ecclesiam vete- Eius liber
 rem, & contumelias in sanctos Patres infar- contume-
 ciat. Sanè quidem Catholicos huius tempo- liosus de
 ris adeò sycophanticè passim & procaciter autoritate
 infectatur, vt dubium non sit, quin Lutherus Ecclesiæ.
 ipse, conuitiator omnium, quos sol vidit, im- Eius in
 potentissimus, inhalarit illi spiritum suum, scribendo
 & calamo scribentis amarulentia venenum petulantia.
 infuderit. Et quoniam ab annis aliquot con-
 tinenter per æmulos exagitatus fuerat, quod
 lenior esset & minus acerbus in Papistas; imò
 quod transfugium meditaretur, hac petu-
 lantiâ suspicionem istam à se remouere vo-
 luit, & quod in hoc genere probri loco fuit
 obiectum, semel & simul diluere. Quis enim F. 4. b.
 Melanchthonem ad eos inclinare crederet,
 quos Origenis, Hieronymi, Chrysostomi, &
 nescio quorum (sic loquitur) autoritatem ci-
 tare dicit, non quod illos verè, & ex animo
 probent, sed tanùm, vt futum faciant impe-
 ritis, ne videantur victi? Quid populus de
 Christo sentiat, inquit, quomodo erudian-
 tur Ecclesiæ, nihil ad se pertinere iudicant:
 ac partim apertè exercent sycophanticam,
 vt Cochlæus, V Vicelius, & similes; partim
 sunt tyranni, & tyrannorum satellites, qui
 propter sapietia aut virtutis opinionem gu-
 bernant Pontificum, Regum & Principum
 consilia, cum sint homines ad eos, qui in vni-
 uersum arbitrantur religiones commentitias
 esse,

ANNO 1539. esse, ac sibiipsis mirum in modum hoc nomine placent, quod audent ἀντιπέρδειν πρὸς τὰς βροντὰς, ut ille apud Comicum inquit. G.7.b. Post ubi de Purgatorio disseruit: sed quid disputo: Orta est mentio purgatorij à spectris; deinde confirmata propter quæstum; & nunc defenditur à Pontificibus, Cardinalibus, Episcopis, Canonicis, qui palam sunt Epicuræi, ac securissimè contemnunt iudicium Dei: Et quæ de pœnis post mortem legunt, sic accipiunt, ut fabulas poetarum de Ixione, Sisypho, Tantalo, aut similes; ac ridendæ stultitiam illorum, qui affirmant, Deum proposuisse æternas pœnas impijs.

Mentitur plurima de idololatria Catholicorum.

Hæc Melanchthon petulanter nõ minus quam improbè in Catholicos. De Ecclesiâ confusè disputat & variè, nunc de electis tantum, nunc de particularibus Ecclesijs, nunc de vniuersali verba faciens, scilicet ut Lectori glaucomam obijciat. Christum, ait, prædixisse Matth. 14. oriturâ Idololatriâ in Ecclesiâ, futurâque Ecclesiæ vastitatem, solitudinem, vel extinctionem. Citat quædam

B.1.a.

scripturæ dicta 2. Thess. 2. Veniet defectio, &c. Luc. 18. Putas, quod veniens filius hominis inueniet fidem? Psalm. 88. Nunquid vanè constituisti omnes filios hominum? &c.

In Ecclesiæ autoritate tria spectanda.

Quibus contineri querelam, ait, de venturâ Ecclesiæ ruinâ. Retinere quidem articulos fidei veram Ecclesiam: At habere eâ interim errata sua eosdem articulos obscurantia. Itaque cum Ecclesiæ autoritas allegatur, tria quæ-

quædam obseruanda monet : primum, An ANNO
quod docetur, sit Ecclesiæ consensus con- 1539.

gruens cum verbo Dei : secundum : Patres,
quorum extant scripta, sæpè lapsos, & quos-
dam fortè ne quidem Ecclesiæ membra fu-
isse : tertium ingentem impiorum multitu-
dinem in Ecclesiâ nonnunquam præualere;
quæ cum dominatur, multa constituat impia
dogmata: quomodo Sâctorum inuocatione,
& orationem pro defunctis inualuisse dicit.

B. 7. b. 8. a.

Verùm obijcit ipse sibi : si repudietur Ec-
clesiæ autoritas, cõcedi nimis magnâ licentiâ
petulãtibus ingenijs excogitãdi nouas & im-
pias interpretationes Scripturæ. Respondet,
Id periculum non contemnendum, & pro-
desse, vt hæc licentia coerceatur. Itaque vi-
dendum, quatenus autoritas Ecclesiæ sit re-
quirenda. Hic respondeo, inquit : Sicut Eu-
angelium præcipit audiri Ecclesiam, ita sem-
per dico eum cõetum, penes quem fuit verbũ
Dei, & qui dicitur Ecclesia, audiendum esse;
sicut iubemus quoque audiri nostros pasto-
res. Audiamus ergo docentem & admonentẽ
Ecclesiam; sed non propter Ecclesiæ autori-
tatem credendũ est: Nam Ecclesia non con-
dit articulos fidei; tantum docet & admo-
net; Verùm propter verbum Dei credendum
est, cum videlicet admoniti ab Ecclesiâ in-
telligimus hanc sententiam verè & sine so-
phisticâ in verbo Dei traditam esse. Hacte-
nus Melanchthon; reipsâ non Ecclesiam, sed
Dei verbum audiendum asserens.

Occurrit
obiectioni.

De

ANNO

1539.

Melanch-
thonis sen-
tentia de
decretis
Concilio-
rum.

De Conciliorum decretis eodem modo loquitur, quibus auctoritatem decernendi non tribuit, nisi pronunciet ex scripturis. Idem, inquit, de synodis dico: Audiendas esse Ecclesiae synodos, quae cum de verbo Dei disputant, docent & monent nos: Sed iudicium accedat, & cum vera tradunt, credamus propter verbum Dei. Vt Nicæna Synodus piè & utiliter docuit, & admonuit omnè posteritatem de filio Dei: Sed articulum credimus non propter synodum, sed quia videmus, sic traditum esse in verbo Dei. Cætera, quæ sunt extra scripturas, non sic amplectenda sunt: Vt Synodus Nicæna condidit Canones pœnitentiæ, qui sunt traditiones humanæ extra scripturam; & fuerunt semina multarum superstitiosarum opinionum. Decurrit deinde per synodos aliquot, quæ primis Ecclesiae temporibus habitæ sunt, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam, Chalcedonensem, aliasque nonnullas particulares; in quibus, quid rectè decretum sit, quid perperam, auctoritate prætoriam velut ex tripode pronunciat.

C. 1. b.

Eius cal-
lumnia in
SS. Patres.

D. 2. a. b.

Ad Patres verò quod attinet, quorū nunc extant monumenta, eos frequenter lapsos asserit; Ideoque audiendos, sicut nunc dicimus audiendos esse Concionatores: sed addendum, ut auditi iudicentur ex verbo Dei. Scriptores, inquit, alij in alijs materijs fuerunt diligentiores, & ut est humanum, sæpè inconsideratè effundunt absurdas & falsas senten-

sententias, quas admoniti haud dubie fuerant correcturi. Sæpè, cum non malè sentirent, tamen non satis perspicuè dicere potuerunt, quod volebant. Sæpè propter temporum consuetudinem præsentis traditiones durius defenderunt. Aliquas etiam falsas opiniones interdum habuerunt. Quare non sunt sine delectu omnia Patrum scripta probanda: Et sæpè ipsi inter sese pugnant; nec rarum est, dissentire aliquem à seipso. Posthæc exorsus ab Origine pleurosque recenset græcos, latinisque Patres ad Gregorium vsque, nec quenquam nisi suffragillatum transmittit. Originem, ait, multas falsas & absurdas sententias miscuisse, quarum aliquas etiam ipsius ætas improbarit. Dionysij libellum vnum probat de hierarchiâ Ecclesiasticâ: cæteros, ait, otiosas continere speculationes. Graui reprehensione dignum, quod non discernat inter Sacramenta diuinitus instituta, & humanas traditiones. De Cypriano, Effundit inter declamandum, inquit, interdum absurdas sententias, cum exaggerat immeritis hyperbolis causam, quam instituit. Basilium reprehendit, quod instituit cætus monachorum. Noxium hoc, ait, fuisse exemplum & vitiosum. Libros ipsius regulas monachorum continentes ex parte supposititios esse, vtpotè plenos falsarum opinionum de cœlibatu, & alijs cultibus excogitatis sine mandato Dei. Chryso-

ANNO

1539.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

D. 2. b.

In Originē.

D. 5. a.

In Dionys.

“

In Cypriano.

“

“

“

“

“

“

E. 3. b.

In Basilium.

“

“

“

In Chryso-

stomum.

“

1

stomum

ANNO 1559. **stomum** reprehendit multis nominibus: Quod laudet eos, qui Sanctorum monu-

In Chryso-
stomum.

E. 5. a.

In Ambro-
sium.

E. 6. b.

In Hiero-
nimum.

E. 7. b.

menta visitant; quod pro defunctis oran-
dum doceat; quod monasticen immo-
dicis & falsis laudibus ornet, vt loqui-
tur; quod eleemosynas, lacrymas, &
alia pietatis opera commendet, vbi de re-
missione peccatorum agit. Ipsius tempo-
ribus in Ecclesiâ caliginem fuisse di-
cit. Ambrosium idem de iustificatione
docuisse asserit cum Lutheranis: Præpa-
rationes eius ad Missam, & alia quædam
inania, vt loquitur, supposititia vide-
ri. Hieronymum verò cum primis con-
tumeliosè tractat, inspersis etiam menda-
cijs; cuius generis quædam excerpo: E-
narrationes eius in prophetas, inquit,
sunt tenues: tamen historiarum explica-
tio sumpta à veteribus est utilis. De do-
gmatibus pauca scripsit: Aduersus Ioui-
nianum valdè confirmat falsas & supersti-
tiosas opiniones de traditionibus huma-
nis. Vituperat coniugium, & contume-
liosâ oratione insectatur, quæ nequaquam
digna est Christiano. Et paulò intrâ: Po-
stremò ethnico more colligit vulgaria con-
uitia sexus muliebris & coniugij, de qui-
bus Christianus longè aliter sentire debet.
Docet porrò, quâ ratione viro sancto de
fœminis loquendum fuerit: Deinde sub-
iungit: Hæc atque alia in hanc sententiam
in Christianâ disputatione potius dicen-
da

da erant, quam illa scurrilia conuitia sexus ANNŌ
& diuinæ ordinationis. De discrimine ci- 1539.
borum laudat (Hieronymus) ritus sine ver- “
bo Dei institutos tanquam cultus Dei, imò “
tanquam perfectionem. Ridicula vox est, “
quam ponit: Si vis perfectus esse, bonum “
est vinum non bibere, & carnem non man- “
ducare. Concludit tandem: Constat igitur, “
multos esse in scriptis Hieronymi non exi- “
guos lapsus. “

Porrò S. Augustinum ætate suâ doctri- E. 1. b.
nam Euangelij de gratiâ & fide in Christum In S. Augu-
penè extinctam restituisse, & rursus accédif- stinū eius
se dicit, eumque de iustificatione, de gra- censura
tiâ & fide idem sentire cum Lutheranis as- Thraloni-
serit. Quod verò locutiones quædam in scri- ca.
ptis ipsius occurrant de meritis bonorum F. 7. a.
operum, alijsque de rebus, has condonandas
ait temporibus. Vulgi consuetudinem huius-
modi figuras recepisse, quas docti non po-
tuerint explodere. Deinde nec Patres ipsos
fatis assuefactos fuisse ad accuratas disputa-
tiones: Et fuisse iam tum magnam in Eccle- F. 8. a. b.
siâ caliginem. De ceremonijs & ritibus ex-
ternis; de purgatorio, de oratione pro defun-
ctis, de votis, victum fuisse sanctum Patrem
opinionibus sui seculi; quo iam multos, ait,
abusus in Ecclesia hæsisse: Quorum etsi non- G. 1. a.
nullis aduersatus sit Augustinus, tamen ali-
quos eum boni consuluisse.

Gregorium verò, quem in Catalo- G. 2. a. b.
go Patrum ponit vltimo loco, nec infrà In S. Gre-
hunc gorium.

ANNO
1539.

Eum facit
autorem
abusuum.

Impietatis
accusat.

H. 3. a. b.

G. 4. b.

hunc descendit, durius flagellat. Huius tempore, cum barbaræ gentes iam antè in Italiam influxissent, in admiratione fuisse monachos, eorumque cœtus creuisse, & opiniones de illo vitæ genere barbaris plausibiles latius vagatas: Ita lucem Euangelij de vera fide, verisque cultibus extinctam. Gratam quoque Barbaris fuisse venerationem Sanctorum: quos ubi semel consuetudine receptum fuerit ornare statuis & templis peculiaribus, creuisse deinde morem imitatione potentum. Paulatim verò tantum accessisse impietatis, ut nihil differret Veneratio Sanctorum, his posterioribus seculis à manifestâ ethnicorum idololatriâ. Annam, Georgium non aliter inuocari consueuisse, quam Iunonem, Martem, aut Herculem. Cur sitatum ad statuas: Eam *εἰδωλομανία* ab Episcopis magnâ autoritate confirmatam, & à Doctoribus laudatam. In talibus cultibus summam religionis positam fuisse. Interim de Christi inuocatione, de fide, ingens fuisse silentium. Huius impietatis principia Gregorium valdè confirmasse, ut qui publicum ritum inuocationis Sanctorum instituerit, qui ossibus & pulueribus eorū iusserit templa dedicari.

Concludit hanc de Patribus dissertationem in hunc modum: Etsi moneant interdum aliquid eruditiores Patres, tamen de ijs iudicandum esse ex verbo Dei. Præcipuos, Ambrosium, Augustinum, & pau-

cos

cos alios idem sentire cum Lutheranis, si ANNO
 commodè intelligantur, & quædam il- 1539.
 lis condonentur, quæ tunc non venerint in Plerosque
 controuersiam. Interim Lutheranos de pœ SS. Patrum
 nitentiâ, de remissione peccatorum, de iu in suâ tra-
 stificatione, de satisfactionibus, de Clau hit senten-
 bus, de traditionibus humanis, de rebus po tiam.
 liticis, pleraque disputasse planius, quam
 veteres Patres: Quos, ait, hanc explicatio-
 nem & methodum (locos communes Me-
 lanchthonis, & commentaria in scriptu-
 ras) si legissent, pro suâ pietate candidè pro-
 baturus fuisse. Non ignorare se tamen, ait,
 ex veteribus excerpti multa posse, quæ Lu-
 theranorum dogmatibus aduersentur. Nec Ad quosnâ
 ad omnes se, sed ad meliores prouocare, Melanch-
 Ambrosium, Augustinum, & quatenus alij thon pro-
 cum his consentiant: qui cum ipsi nonnun uocet.
 quam pugnantia dixerint, veniam sibi dan-
 dam ait, si quædam reprehendant; mo-
 do teneant, quod ipsi spectarint & volue-
 rint, interdum autem non potuerint expli-
 care.

Hæc ferè summa est eorum, quæ in hoc
 libello Melanchthon de Ecclesiâ, deq; Cõn-
 cilijs & Patribus prolixè disputat. Omnia Summaria
 nimirum in hoc cardine vertuntur: Eccle- totius li-
 siam, Concilia, Patres monere atque docere belli Me-
 posse; At non credendum, nisi ex Scripturis lanchtho-
 loquantur: Quod cum faciunt, non creden- nici.
 dum tamen propter Ecclesiam, Concilia,
 Patres, sed propter verbum Dei: Extra quod

ANNO
1539.

*Cam in vi-
ta Mel. pag.*

247.

Duplicet li-
ber Luthe-
ranismis
eiusque
censura.

Ab ijs re-
prehēditur

V.
*Chytr. in
Sax p. 444.*
Brandebur-
gicus mu-
tat religio-
nem.

Causa mu-
tationis.

si loquantur, neminem, ut eam vocem au-
diat, obligari; cum Ecclesia, Concilia, Pa-
tres, errare possint. Displicuit verò libel-
lus iste non Catholicis modò, sed & Luthe-
ranis prudentioribus, quorum benignus ta-
men erat in Melanchthonem affectus. His
indignum videbatur, quod audacius & ni-
mis fidenter pronunciaret ijs de rebus, qua-
rum cognitio non priuatim ad vnum homi-
nem, quantumuis doctum atque pruden-
tem, sed ad Ecclesiam pertineret: quod in-
solenter ad censuram reuocaret scripta ve-
terum, Ecclesiae totius & orbis Christiani iu-
dicio pridem approbata: quod nonnullos è
sanctis Patribus traduceret velut infantes,
indoctosque, qui mentem suam de dogma-
tibus fidei non disertè satis & commodè po-
tuerint explicare. Hanc temeritatem & su-
perbiam in Melanchthone palam repre-
hendebant isti; nec iniuria sane: Qua de re
dubitare nemo potest, nisi vel in sanctos Ec-
clesiae Doctores odio, vel affectu sit in Me-
lanchthonem excæcatus.

Per hos dies Ioachimus Elector Brande-
burgicus, qui Ioachimo patri vita functo an-
no 1535. successerat, continuis subditorum
interpellationibus superatus, quandam in-
stituit religionis mutationem, qua dissimu-
lanter Lutheranismus inducebatur, exter-
na Catholicorum rituum larua velatus: Que
res ad hunc modum gesta est. Erant Ele-
ctoris ditiones ingenti pondere grauatae

aris

æris alieni, quo subditi promittebant se le-
 uaturos Principem, si nouitiæ religionis ex-
 ercitiū concederetur. Peruasērat Luthe-
 rana contagio superioribus annis vniuer-
 sam penè Marchiam, è vicina VVittenber-
 ga proserpens, erantque pridem per concio-
 natores occupati subditorum animi, nec
 aliud, quam mutatio publica desideraba-
 tur. Elector verò, licet & ipse satis ad Lu-
 theranismum propenderet; tamen quia no-
 uerat offensum iri Poloniæ Regem Sigis-
 mundum, cuius filiam zelo Catholicæ reli-
 gionis flagrantem habebat in matrimonio,
 cunctanter agebat. Tandem expugnatus
 importunis subditorum precibus, & quam
 offerebant ad soluendum debitum in-
 genti pecuniæ summa, Visitationem de-
 creuit; eaque de re socerum Poloniæ Re-
 gem per litteras admonuit, additis consilij
 sui rationibus, enixè rogans, vt probaret hoc
 institutum; Non se discessurum à fide Ca-
 tholica, sed abusus tantum quosdam emen-
 daturum.

ANNO
1539.

Brandebur-
 gicus ge-
 ner Regis
 Poloniæ,

Ad generū
 de sua sen-
 tentia scri-
 bit.

Rex, datis vicissim litteris, missoque
 Legato, visitationem dissuadet prorsus,
 hortaturque generum, vt Catholico-
 rum quorundam Principum exemplo con-
 stantiam præstet in retinenda maiorum
 fide, nec ante legitimam Concilij defini-
 tionem quicquam innouet. Elector, cum
 Regem offensum intelligeret, Melanch-
 thonem VVittenberga Berlinum euocauit,

A Rege ad
 sanam mē-
 tem indu-
 citur.

ANNO
1539.

*In ep. Sel.
fol. 497. a.
Eius sub-
dolæ litte-
ræ.*

Stropha
Brandeburgici.

vt eius operâ consilioque ad placandum Regis animum vteretur. Placuit, vt denuò focerum Princeps adiret per litteras, quibus hoc persuaderet imprimis, nullam se prorsus moliri vel mutationem dogmatum, vel ab Ecclesiâ discessionem, sed hoc agere tantum, vt tollantur abusus quidam, qui non possint saluâ pietate tolerari. Scripsit hanc epistolam Latinè Melancthon Octobri mense, quam Princeps misit ad Regem in Poloniam; Habere se constitutum, ait, pio consilio manifesta vitia quædam in Ecclesijs suæ ditionis corrigere: quæ rem ad officium Principis pertinere iudicet. Ea verò moderatione vsurum in hoc negotio, vt non modo nihili recepturus sit contra Catholicam Ecclesiæ Christi sententiâ, à quâ nullâ vi se dicit vnquam auellendum; sed etiam, ne quid Episcoporum auctoritati detrahat. Eâ de re nuper admonuisse Regem litteris germanicè scriptis, quas nonnulli fortè durius sint interpretati, nec consilij suscepti rationes satis explicarint. Itaque, cum actiones suas in Republicâ, Regi velut patri suo probare cupiat, hoc altero scripto fusius declarandam fuisse mentem suam, & suspicionem inconstantix, vel iudicij mutati purgandam. Eam se hæcenus præstitisse grauitatem; vt nec abusus probarit in Ecclesiâ, nec fanaticis opinionibus in ditione suâ præbuerit locû; Ita verò moderari quædam in vtraque parte, vt nec à Catholicâ Christi

Christi Ecclesia discedat, nec quicquam de-
 roget Episcoporum auctoritati. Amplecti se
 verum Ecclesiæ Catholicæ consensum, qui
 extet in scripturis Apostolicis, in veteribus
 canonibus, & probatę fidei scriptoribus: pol-
 licitum quoque se synodo, si quando ritę cõ-
 ueniret, nõ defuturum. Eã igitur mente cum
 sit, sperare se Regem Consilium hoc de mo-
 derandis quibusdam abusibus non improba-
 turum. Quod si coniux charissima, cùm qua
 coniunctissimè semper vixerit, veteres quos-
 dam ritus amet, non se repugnare, quin ijs
 arbitrio suo vtatur. Hęc Elector Brande-
 burgicus ad Regem, Melanchthonis ductum
 secutus, qui litteras eã verborum adhibita
 temperie, de industria cõcinnauit, vt de mu-
 tanda religione nullum subesse periculum
 videretur. Interim quod de Visitatione de-
 cretum erat, instigantibus perpetuò Luthe-
 ranis princeps executus est. Eam verò Visi-
 tationem Matthias Iagius Episcopus Bran-
 deburgensis, & Iacobus quidam Strednerus,
 à Georgio Marchione Ansbachico missus
 principis nomine peregerunt. Cæterum ad
 eam formam reuocarunt omnia, quam pridẽ
 à Melanchthone diximus in hoc genere præ-
 scriptam: nisi quod Elector in rebus exter-
 nis quam fieri posset minimũ immutari vo-
 luit, ne socerum Polonię Regem grauius of-
 fenderet. Quanquam verò Melanchthon
 Visitationi non interfuit, omnia tamen ex
 ipsius consilio nutuq; peracta fuerunt & cõ-
 stitu-

ANNO

1539.

Nota Le-
 ctor com-
 mune hæ-
 reticorum
 præsidium.

Visitationẽ
 in suo prin-
 cipatu de-
 cernit.

Chytr. in
Sax. p. 444.

Eius prima-
 rii duces.

Ad præscri-
 ptum Me-
 lanchtho-
 nis agunt,

ANNO
1539.
Ordinatio
à Principe
publica-
tur.

Capita Or-
dinationis.

stituta. Edita deinde fuit nomine principis ordinatio quædam, mandatumque ut ad illius normam omnia per ditiones Electori subditas in ecclesijs agerentur. Huius anterior pars dogmatum explicationem continebat, & conciunculas quasdam catecheticas: posterior verò ceremonias & ritus Catholicos propemodum omnes; ut si species extera tantum, non habita ratione dogmatum, ferè nihil immutatum iudices.

CAPUT XIV.

- I. *Regis Angl. cum Protest. actio de fœdere, cum colloqu. & censura Melanchthonis in decretum Regis de relig. & apologia pro coniugio sacerdotum.*
- II. *Melanchthonis miseria, morbus & profectio ad Comitiam, cum aliquot cõuentuum Protest. enumeratione.*
- III. *Acta Melanchth. VVormatiæ cum Bucero, Nausea, &c.*
- IV. *Melanchthon Caluini accessu, & familiaritate corruptus, & asperior factus.*

I.
Rex Angliæ
ambit Pro-
testantium
societate.

HENRICVS VIII. Angliæ Rex licet ab Ecclesia Romana defecerat, & infestè oderat Pontificem, religionem tamen à maioribus per manus traditam non prorsus abiicit. Ambiebat quidem amicitiam & societatem Protestantium; sed ad professionem adduci nõ potuit eorum dogmatum, in quibus Lutherani ab Ecclesiâ vetere dissidebāt.

Labo-